

Περί της πρόωρης εκσπερμάτωσης

Σάββας Μπακιρτζόγλου

Ψυχολόγος-Ψυχαναλυτής

1. Εισαγωγή

Στην περίπτωση της πρόωρης εκσπερμάτωσης, διαφέρει η ένταση και η συχνότητα του συμπτώματος. Στην ήπια μορφή της επικρατεί μια σχετικά μικρή διάρκεια της σεξουαλικής πράξης, ενώ στις σοβαρές διαταραχές η πρόωρη εκσπερμάτιση εγκαθίσταται οριστικά.

Το αντίστοιχο της **εκσπερμάτισης** του ενήλικα είναι όταν το παιδί *κατουριέται*, κάτω από τον εξής μανδύα: «*εγώ δεν ξέρω τίποτα απ'αυτά, αφήνομαι παθητικά να ικανοποιηθεί η επιθυμία*». Αυτό μόνο εμείς το βλέπουμε, το παιδί δεν βλέπει ότι έχει ικανοποίηση. Σχετικά ο Freud (1924) σημειώνει «*Σε όλες τις περιπτώσεις, η ενούρηση επί διαχρονικής θάσεως, εξισούται με την εκσπερμάτιση των ενηλίκων. Είναι μια έκφραση της ίδιας διέγερσης των γεννητικών οργάνων η οποία κινητοποιεί το παιδί να αυνανίζεται την ίδια εποχή*» (σ.175).

Ο Freud τοποθετεί τον ουρηθρικό ερωτισμό στο **φαλλικό στάδιο** (φάση του οιδιπόδειου ψυχοσυμπλέγματος που αντιστοιχεί στη δεύτερη φάση του παιδικού αυνανισμού), το οποίο διαδέχεται το πρωκτικό, από το τέλος του 2^{ου} ή 3^{ου} μέχρι του τέλους του 5^{ου} ή 6^{ου} έτους. Η ερογόνοζ ζώνη μεταφέρεται από την πρωκτική περιοχή στην περιοχή των γεννητικών οργάνων. Εδώ έχουμε ενοποίηση των **μερικών ενορμήσεων** υπό την πρωτοκαθεδρία των γεννητικών οργάνων και εμφάνιση της παιδικής σεξουαλικής περιέργειας, συνειδητοποίηση της ανατομικής διαφοράς των φύλων (παρουσία ή απουσία του πέους).

Ο Freud εισάγει στο φαλλικό στάδιο την έννοια του **ουρηθρικού ερωτισμού**, στην αρχή του οιδιπόδειου ψυχοσυμπλέγματος, κατά το 3^ο έτος της ηλικίας. Εδώ προεξάρχει η ιδέα της ουρήσεως και της αυτοερωτικής (αυνανιστικής) ικανοποίησης απ'αυτήν. Στην ανάλυση της Ντόρας (1901) παρουσιάζεται η περίπτωση μιας νεαρής γυναίκας η οποία μεταξύ άλλων εμφάνισε το σύμπτωμα της ενούρησης: «*η διαταραχή δεν είχε μόνο συνεχιστεί πέρα από το χρόνο που θεωρείται φυσιολογική, αλλά, σύμφωνα με τη δική της σαφή δήλωση είχε αρχικά εξαφανιστεί και επανεμφανίστηκε αργότερα όταν έγινε επτά ετών. Μια τέτοια περίπτωση ενούρησης έχει από όσα ξέρω ως πιθανότερη αιτία του τον αυνανισμό, ο οποίος στην αιτιολογία της ενούρησης παίζει ένα ρόλο που ακόμα εκτιμάται πολύ λίγο*» (ελλην. μετφρ. σελ. 78) και πιο κάτω «*...η λευκόρροια των νεαρών κοριτσιών αποτελεί τις περισσότερες φορές, κατά τη δική μου άποψη, ένδειξη αυνανισμού*» (σελ.79). Η ούρηση του μικρού αγοριού αντιστοιχεί στη στύση και εκσπερμάτιση του ενήλικου. Το νήπιο πριν κατακτήσει τον έλεγχο των σφιγκτήρων του αντλεί ηδονική ευχαρίστηση καθώς η ζεστή πλημμυρίδα των ούρων του διατρέχει το σώμα του και κυλάει πάνω σ'αυτό: από την ουρήθρα κατά μήκος των μπουτιών του κ.ο.κ. Στον «άνθρωπο με τους λύκους» ο Freud (1914) αναλύει την περίπτωση ενός ανδρός ο οποίος στην παιδική του ηλικία κατουρήθηκε, άλλως ειπείν ερεθίστηκε, όταν είδε τη νεαρά οικιακή βοηθό πεσμένη στα τέσσερα καθώς σφουγγάριζε το πάτωμα. Η σκηνή αυτή συνδέθηκε συνειρμικά με τη ανάμνηση της θέασης των γονιών του καθώς έκαναν έρωτα: η μαμά καθόταν στα τέσσερα (όπως η υπηρέτρια) και ο μπαμπάς την «έπαιρνε» από πίσω (*coitus a tergo*). Η οικιακή βοηθός πεσμένη στα τέσσερα ενεργοποίησε τη παλιά σκηνή και μαζί μ'αυτήν τη σεξουαλική

του διέγερση. Σε αυτήν την περίπτωση το παιδί έπραξε αρρενωπά προς την οικιακή βοηθό όπως ο πατέρας του (μέχρι τότε καταλάβαινε ότι ο πατέρας του κατουρούσε τη μαμά του), η ενούρησή του αποσκοπούσε στην αποπλάνησή της. Ο Freud σημειώνει ότι ο ουρηθρικός ερωτισμός αναπαριστά την αρρενωπότητα.

2. Οι οιδιπόδειες υποθέσεις

Η πρόωρη εκσπερμάτιση μπορεί να ενισχύει μια υπόθεση **ομοφυλοφιλίας** στο οιδιπόδειο στάδιο, μια ασυνείδητη εργασία του τύπου «*εγώ δεν θέλω, δεν είμαι επικίνδυνος μπαμπά, δεν μπορώ...*», (περίπτωση ασθενούς που «προσφέρει» την ερωμένη στον φίλο του ή τον θεραπευτή, π.χ. προτείνει να την στείλει στη θεραπεία...), στα πλαίσια αιμομικτικού άγχους. Είναι σα να λέει «...*δε μπορώ να ολοκληρώσω, γιατί αν ολοκληρώσω αυτό είναι μια πραγματοποίηση της αιμομιξίας*» («... *Ήθελα να φύγω νωρίτερα από τη συνεδρία*», μετάδωσε ο ασθενής του παραδείγματος. Κατά μian έννοια είχε *πρόωρη εκσπερμάτωση*, ήθελε να φύγει...).

Όταν το αγοράκι αυνανίζεται, παρεμβαίνει πραγματικά ή στη φαντασία του ο γονιός και του λέει «*μα τι κάνεις ;*». Ίδου η **παρατήρηση**, από τον πατέρα. Αυτό έχει ασυνείδητα εγγραφεί, έτσι ώστε, όταν έρχεται σε επαφή με μια γυναίκα σταματάει την αυνανιστική του δράση και μένει εκεί που είναι (πρόωρη εκσπερμάτιση).

Ο Freud (1924), σημειώνει: «*Όταν το αγοράκι αρχίζει να ενδιαφέρεται για τα γεννητικά του όργανα προδίδει αυτό το γεγονός καθώς τα πασπατεύει συχνά. Και ανακαλύπτει στη συνέχεια ότι οι μεγάλοι δεν επικροτούν αυτήν τη συμπεριφορά. Λιγότερο ή περισσότερο παιχνιδιάρικα ή ωμά εκφράζεται μια απειλή ότι θα πεταχτεί μακριά αυτό το μέρος του οργανισμού του που αξίζει τόσο πολύ. Συνήθως η απειλή προέρχεται από γυναίκες οι οποίες πολύ συχνά γυρεύουν να ενισχύσουν το κύρος τους επικαλούμενες τον πατέρα ή το γιατρό ο οποίος, λένε, θα επιφέρει την τιμωρία. Σε πολλές περιπτώσεις οι ίδιες οι γυναίκες μετριάζουν την απειλή με έναν συμβολικό τρόπο λέγοντας στο παιδί ότι αυτό που θα ξεκολλήσει δεν είναι το όργανό του, το οποίο άλλωστε παίζει έναν παθητικό ρόλο, αλλά το χέρι του, το οποίο είναι ο ενεργητικός ένοχος. Ιδιαίτερα συχνά συμβαίνει το μικρό αγόρι να απειλείται με ευνουχισμό όχι επειδή παίζει με το πέος του, αλλά επειδή κάθε θράδυ βρέχει το κρεβάτι του και δεν μπορεί να κρατιέται καθαρό. Αυτοί που το φροντίζουν συμπεριφέρονται ως εάν η νυχτερινή ακράτεια να ήταν το αποτέλεσμα και απόδειξη ότι ασχολείται υπερβολικά με το πουλί του και, το πιθανότερο, έχουν δίκιο*» (σ.174-175).

Όταν ο άνδρας έρχεται σε επαφή με την γυναίκα-μητέρα, αυτός που τον απειλεί είναι ο πατέρας (άγχος ευνουχισμού): «*τι κάνεις εδώ;*». Αν ολοκληρώσει, αυτό θα ήταν μια κατάκτηση του **αιμομικτικού αντικειμένου**, επομένως σταματάει πριν ολοκληρώσει. Το αντίθετο σημαίνει τιμωρία από τον μπαμπά (απώλεια του πέους)¹.

Ο ασθενής του παραδείγματος (με πρόωρη εκσπερμάτιση), μετέδωσε σε μια συνεδρία «*..όταν θα είμαι στην ηλικία τους, θα μπορώ να κάνω περισσότερα*». Είναι σα να λέει «*...εγώ μπορώ και φιλοδοξώ να ξεπεράσω αυτήν την παρατήρηση που μου έχει κάνει ο πατέρας μου... θα μπορώ να εκσπερματώνω καλύτερα... θα κάνω όχι μόνο περισσότερα από όσα κάνω, αλλά περισσότερα και από εσένα...*».

¹ Η ανεκτίμητη και τεράστια ναρκισσιστική αξία του πέους οφείλεται στο ότι το είναι το όργανο που υπόσχεται να ενώσει εκ νέου το υποκείμενο με την μητέρα.

Συμπερασματικά, η πρόωρη εκσπερμάτιση σχετίζεται με το άγχος ευνουχισμού του ανδρός, την τιμωρία από τον πατέρα, στην περίπτωση που ολοκληρώσει την κατάκτηση του αιμομικτικού αντικειμένου.

Επιπροσθέτως ο ασθενής μετέδωσε τη δυσκολία του να *προγραμματίζει*². Ο προγραμματισμός αφορά σε σταθερότητα, στη **στάση** του υποκειμένου σε ένα σταθερό σημείο, είναι μια κίνηση προς τον εαυτόν μου. Όταν στέκομαι σκέπτομαι, και όταν σκέπτομαι βλέπω τον *ευνουχισμό* μου, τη συνειδητοποίηση της αδυναμίας μου να κάνω τα πάντα. Είναι η παραδοχή που κάνω στον εαυτόν μου ότι έχω ελλείψεις, η αποδοχή του πεπερασμένου μου (αποψευδαισθητοποίηση). Αν σταθεί, θα έρθει σε επαφή με το κενό του.

Επομένως ο προγραμματισμός τον φέρνει πρόσωπο με πρόσωπο με τον **ευνουχισμό**:

-Με τον αποχωρισμό από την μητέρα του (απώλεια του αντικειμένου).

-Με την απώλεια του πέους του (έλλειψη).

3.Ο Karl Abraham³

Σημείωνε ότι η **πρόωρη εκσπερμάτιση** εμφανίζεται σε άνδρες που παρουσιάζουν ισχυρές αντιστάσεις, εν μέρει συνειδητές και εν μέρει ασυνειδητές κατά των ουσιαστών **ανδρικών δραστηριοτήτων**. Ο αδύναμος νευρωτικός εκφράζει εν γένει τη συνειδητή απέχθειά του προς όλες τις σεξουαλικές δραστηριότητες. Κάποτε μάλιστα επιθυμεί ν'αναλάβει ανοιχτά τον γυναικείο ρόλο. Ο ασθενής του ως άνω παραδείγματος, μίσθωνε μια οικιακή βοηθό για να τον βοηθά. Μετέδιδε ότι επειδή πλήρωνε μια γυναίκα δεν ήθελε να καταπονεί τον εαυτόν του. Επειδή αυτή αμειβόταν, ήταν ακριβώς εκείνη που όφειλε να εργάζεται. Πρόκειται για ασθενή που αγαπά να παίζει το ρόλο της *ερωμένης*. Επιθυμεί να *απολαμβάνει* χωρίς να καταβάλει την παραμικρή προσπάθεια, ένας ασθενής που *απεχθάνεται την κίνηση*, ιδού η αντίσταση στη θεραπεία. Πρόκειται για την αδράνεια και παθητικότητα του, *αντίδραση που υποκαθιστά ισχυρές σαδιστικές ενορμήσεις*. Η τάση των ασθενών αυτών (με πρόωρη εκσπερμάτιση), είναι να είναι εριστικοί, να διαπράττουν πράξεις βίας και να έχουν παροξυσμούς οργής. Η λιβιδώς εδώ δεν είναι απαλλαγμένη από σαδιστικά στοιχεία, τα οποία συσκοτίζονται κάτω από την παθητικότητά τους. Ο προοιδιπόδειος σαδικός-πρωκτικός προσανατολισμός τους στοχεύει στο να ρυπάνει και να βλάψει την γυναίκα (την μητέρα)⁴.

² Γενικότερα, ο υπερπρογραμματισμός είναι καθήλωση στην πρωκτική φάση.

³ Karl Abraham: 1877 – 25 December 1925. Σημαντικότετος Γερμανός ψυχαναλυτής και συνεργάτης του Freud τον οποίον ονόμαζε «ο καλύτερος μαθητής μου».

⁴ Σε περιπτώσεις **χρόνιας νευρασθένειας**, το υποκείμενο τείνει να χρησιμοποιεί το γεννητικό του όργανο για προοιδιπόδειους σκοπούς (σαδικοπρωκτικούς). Η πρόωρη εκσπερμάτιση είναι ένα συχνό φαινόμενο αυτών των περιπτώσεων.

Προεξάρχουν στα άτομα αυτά στάσεις μη ανδρικές (παθητικές), και κατεσπευσμένες/υπερενεργητικές, ενώ στο ασυνείδητό τους σοβεί μια επιθετική και σκληρή τάση, απέναντι σε οτιδήποτε γυναικείο. Στα όνειρά τους και σε άλλα προϊόντα της φαντασίας τους, αποκαλύπτουν συχνά την ιδέα ότι σκοτώνουν τη σύντροφό τους συνουσιαζόμενοι με αυτήν: *το πέος είναι το σαδιστικό όπλο*. Υπό αυτό το πρίσμα, η *πρόωρη εκσπερμάτιση σημαίνει το αντίθετο του φόνου*. Μάλιστα, το χαρακτηριστικό στις περιπτώσεις αυτές είναι τα ισχυρά ενοχικά αισθήματα εξαιτίας των αυνανιστικών συνηθειών τους, επειδή ακριβώς συνδέονται με προοιδιπόδειους και σαδικούς σκοπούς. Είναι διαμέσου του *συμπτώματος* όπου οι ασθενείς ασυνείδητα αποπειρώνται να αναστείλουν την έκφραση αυτών των εχθρικών σκοπών.

Εν κατακλείδι, η ανάλυση σοβαρών περιπτώσεων έδειξε ότι η πρόωρη εκσπερμάτιση (παθητικός ανδρικός ουρηθρικός ερωτισμός), συνδέεται, ως επί το πλείστον, με σαδιστικές φαντασίες. Στους νευρωτικούς αυτού του τύπου, υπάρχει συχνά συνύπαρξη **ακραίας φιλοδοξίας** και σοβαρών αντιστάσεων στην εργασία.

Στη συνέχεια της ζωής του υποκειμένου η σχέση του με τα ούρα μετατίθεται στα δάκρυα κατά την συμβολική εξίσωση *δάκρυα = ούρα*. Ο Freud συνδέει συμβολικά την ούρηση με τη φωτιά: και τα δυο καίνε. Στον «Άνθρωπο των Λύκων» (1914) σημειώνει ότι η ακράτεια των ούρων στο παιδί του προξενεί ντροπή, όσο δεν του προξενεί, όπως εύλογα θα περίμενε κάποιος, η ακράτεια των κοπράνων. Αυτό εξηγείται λόγω της συμβολικής εξίσωσης των ούρων με τη φωτιά. Επίσης, καθηλώσεις στον ουρηθρικό ερωτισμό προδιαθέτουν το υποκείμενο προς μια **εξαιρετική φιλοδοξία**: πρόκειται για άτομα καυτά, με *φλογερή φιλοδοξία*. Ο Freud σημείωνε τους υφιστάμενους δεσμούς ανάμεσα στον ουρηθρικό ερωτισμό και την φιλοδοξία, ενώ κατά τον Karl Abraham η πράξη της ουρήσεως -με την οποίαν εξισούται ασυνείδητα η πρόωρη εκσπερμάτιση- μπορεί να συνοδεύεται από λανθάνουσες φαντασίες παντοδυναμίας, ένα απέραντο αίσθημα δύναμης όπου το υποκείμενο μπορεί να πιστεύει ότι είναι σε θέση να δημιουργεί ή να καταστρέφει τον κόσμο των αντικειμένων. Η Klein υπογραμμίζει τη σημασία φαντασιών, πρωτίστως επιθετικών, στον ουρηθρικό ερωτισμό (ουρηθρικός σαδισμός). Εδώ τα ούρα φαντασιώνονται ως δηλητηριώδη και διαβρωτικά, ενώ ασυνείδητο αποδίδεται στο πέος ένας ρόλος ωμότητας.

4.Γενικότερα

Η πρόωρη εκσπερμάτιση, αποτελεί ένα από τα σημεία διαμέσου των οποίων εκδηλώνεται η ανδρική ανικανότητα. Είναι δε σοβαρότερη μορφή από την αδυναμία να έχει κάποιος στυτική λειτουργία. Η ανάλυση περιπτώσεων έδειξε ότι ο παθητικός ανδρικός ουρηθρικός ερωτισμός, μπορεί να συνδυάζεται μάλλον με σαδιστικές φαντασίες. Σοβαρές περιπτώσεις πρόωρης εκσπερμάτισης έχουν να κάνουν με παθητικές φαλλικές συγκρούσεις καθώς αυτές συμπυκνώνονται με ουρηθρικές-ερωτικές ώσεις υπό το κράτος μιας **προστατικής σεξουαλικότητας**. Οι παθητικοί άνδρες-στους οποίους προεξάρχουν οι *παθητικές πρωκτικές και ουρηθρικές τάσεις* έναντι των *ενεργητικών φαλλικών*-νοιώθουν τις ισχυρότερες αισθήσεις στην **προστατική** (γυναικεία) μοίρα της ουρήθρας. Έτσι, ο οργασμός της διέγερσης γίνεται αισθητός στη βάση του πέους, στο περίνεο, παρά στο σώμα και την βάλανο του οργάνου. Αυτό μπορεί να είναι ενδεικτικό μιας εγγενώς εκσεσημασμένης διφυλετικότητας ή αντίθετα να συνιστά αντίδραση σε μια ψυχογενή αναστολή της ενεργούς φαλλικής σεξουαλικότητας (οιδιπόδεια ψυχοσύγκρουση).

Συμπερασματικά, η παθητική προστατική σεξουαλικότητα των ανδρών δε μπορεί να απομονώνεται από τις ουρηθρικές και πρωκτικές τάσεις.

Βιβλιογραφία

Fenichel O. (1982). The psychoanalytic Theory of Neurosis. Rutledge and Kegan Paul, London.

Freud S. (1924). The dissolution of the Oedipus Complex. S.E., 19. The Hogarth Press, London.

H-Ey. Bernard P. Brisset Ch (1989). Manuel de Psychiatrie. Masson, Paris.

Μπακιρτζόγλου Σ. (2003 έως σήμερα). Σημειώσεις ψυχαναλυτικής θεωρίας και πρακτικής. Πρόγραμμα Εκπαιδευτικών Σεμιναρίων Ψυχανάλυσης «Επέκεινα-Ψυχαναλυτική Πράξη». Αθήνα.

Φρόντ Σ. (2014). Πέντε ιστορικά ασθενείας. Επίκουρος. Αθήνα.